

amelynek hivatása volna a műkedvelőket a színgazgatói székől távoltartani.

— Színeseknek, sajtónak, kritikának össze kellene ülni és megvitatni, melyek azok a hibák, amelyek minden oldalról — érzésem szerint egyforma mértékben — elkövetettek, s amely hibák úgyszólván napról napra jobban idegenítik el a közönséget a színházról, holott a budapesti közönségnél nagyszerűbb és színházra éhesebb közönség nincs.

— Nem hiszek a dekonjunktura meséjében. Csak kétféle színház van: Jó színház, amelynek van közönsége, és rossz színház, amely nem kell a közönségnek.

Kürthy György,

a szegedi Városi Színház igazgatója, a Nemzeti Színház művésze pedig röviden így foglalja össze véleményét:

— Unnepélyeken és körkérdésekre a legrövidebben illik nyilatkozni. Ezt én jól tudom, de tudja a szerkesztőség is, mely a kérdéseket úgy csoportosította, hogy a két utolsóval: igen a mai színházvezetés két elsőre mindjárt pontosan megfelel — nagyon is hibás és igen, már régen megértünk egy bölcs és körültekintő színház-

törvényre (hiszen Románia is megcsinálta már), melyben — igen — az igazgatói engedélyt a legszigorúbb erkölcsi, anyagi és művészi feltételekhez kell kötni. Az „általános gazdasági válság” csak gyöngye kibúvó — lásd az állami színházak állandó pompás üzemelését a szegény középosztály segítségével!

Ezek a szakértők nyilatkozatai. A válságok, — mint látnivaló — a probléma egész területét megvilágítják, a baj okára és minden tünetére világosan rámutatnak. Ez után az alapos és döntő „konzilium” után már nem lehet kétséges, mi a teendő a színházi válság megoldása, a beteg magán-színházak gyógyítása, a hanyatló magyar színpadi kultúra megmentése érdekében.

A teendő: a színházi törvény sürgős megalkotása, — amint azt a szakértők többsége is hangsúlyozza. Az új színházi törvény alapján állva kell majd azután írók és zeneszerzők, színészek és igazgatók, közönség és sajtó szoros összefogásával a fellendülés útjára segíteni újra színpadi kultúránkat és a színházakat.

tele a földadó volt: 34.8 millió forint; a kereseti adó 19.6, az általános jövedelmi pótdadó 16.8, a házadó 10.6 millió; a többi adónemek edeskeveset hoztak. A nyilvános számadásra kötelezett vállalatok mindössze negyfedfél millióval szerepeltek, sőt még annál is kevesebbel valamivel; a tőkekamatadó ötödfél millió volt.

Ebben az évben, 1890-ben az állam kiadásai 382 millió forintot tettek, ami 784 millió korona. Tíz év múltán, 1900-ban a kiadások már 1083 millió koronára rúgtak, amiből 287 milliót vett igénybe az adósságok kamata és 75 milliót a közös ügyek. Az üzemi természetű kiadások a posta nélkül ebben az évben 286 millióval szerepeltek s ugyanezek az üzemek 345 milliónyi bevételt biztosítottak az államnak. A jövedelmek között az egyenes adók 225 millióval még mindig az élen állnak, de jelentőségük csökkent, mert a rendes állami bevételeknek nem a harmadrészt, hanem csak 26 százalékát, alig egy negyedet szolgáltatották. A földadó 68 millió, ugyanannyi, mint tíz évvel ezelőtt, a gyarapodás tehát a többi adónemekre esett.

WEKERLE SÁNDOR, AZ ÉPÍTŐ.

Ujabb tíz év múlva, 1910-ben már a kétmilliárd felé jártak a kiadások: 1901 millióra rúgtak. Ebből 1418 millió volt a rendes kiadás, amire a rendes bevételek 1543 milliót szolgáltatottak. Ez a fejlődés az idősebb Wekerle Sándor érdeme volt, aki a magyar államszerkezet kiépítésének munkáját végezte. Nemcsak ígérő volt ő, hanem teremtő is: minden eddigi magyar pénzügyminiszter között a legkitünőbb, az igazi teremtő szellem, akinek a keze nyomán nemzeti erőforrások kerültek napfényre és aki minden megokolt állami szükséglet számára meg tudta teremteni a fedezetet is.

A kiadásokból ekkor 553.9 milliót kellett az állami adósságok annuitásaira fordítani, miután összegük 5.3 milliárd korona volt. A közös ügyek 102 millióba kerültek, a beligazgatás 93 milliót, a honvédelem 64 milliót vett igénybe. Az egyenes adók 255 millióval szerepeltek és ebből a földadóra 61 millió esett. A föld teherbírása aránylag mind jobban elmaradt a többi adóalapok mellett. A fogyasztási- és italdók alig néhány millióval hoztak csak kevesebbet, mint az egyenes adók. Az üzemek 456 millió kiadással és 523 millió bevétellel szerepeltek.

Ujabb tíz év a sötétbe visz bennünket.

A háború kitörését Magyarország 2.3 milliárdos háztartással érte meg, — ez volt az 1913. évi zárszámadások eredménye — amiből 1780 millió volt a rendes kiadás. Az üzemek költségvetése 829 millióra rúgott, bevételeik eillenben csak 730 milliót értek el. A hiányból 80 millió esett az államvasutakra. Az állami adósságokra 336 milliót kellett fizetni, az adósság összege 6.2 milliárd. A bevételekből 302 milliót szolgáltatott az egyenes adók s ebből 54 millió földadó, amely tehát nem növekedett, hanem fogyott az eitel három év alatt. A fogyasztási adók csak 18 millióval jövedelmeztek kevesebbet, mint az egyenes adók.

A LEGNEHEZEBB PRÓBA.

1920-ban a magyar pénzügyminiszternek az volt a feladata, hogy sikertelenül bir- rendes kiadások az 1920—21-es államháztartási évben 12 milliárdot tettek, de ezt a rendkívüliek 46 milliárdra növelték, amiből hat és fél milliárd volt az üzemek kiadása. A bevételek viszont mindössze 13 milliárdot hoztak rendes bevétel forrásokból 5 milliárdot az üzemekből; 27 milliárdot kellett hitelből előteremteni. Minden bizonytalan volt ekkor, a számoknak nem volt többé tartalmuk. Minden megszakadt és mindent újra kellett kezdeni. Ez nem volt államháztartás, hanem kilátástalan küzdelem a megsemmisülés ellen.

Ezt is kiálloftuk, de még nem tudtuk számot adni róla, hogy miibe is került ez a harc.

Az első szilárdabb költségvetés 1924—25. évre készült: 555 milliót tettek a kiadások és 648 milliót a bevételek. Az üzemek költségvetése külön 312 milliónyi kiadással és 292 milliós bevétellel szerepelt az évi zárszámadásban. Ezeket a számokat úgy kell felfognunk, mint a lasanként újra megszervezkedő állami életnek a kereteit. Még nem volt ez végleges, hiszen új fejlődés kellett és kell még ma is átmennünk. A nagy összeomlás után újra kellett alapozni az állami életet s ez nemcsak annyiból állott, hogy a régi sínekre igazítsuk rá a kerekeket. Nem voltak többé ilyen sínek. Csak fokozatos fejlődéssel jutottunk előre. A még most is folyó költségvetési évben már 920 milliót tettek a költségvetésben a kiadások és 923 millióval szerepeltek a bevételek. Az üzemek külön költségvetései pedig 507 millió kiadást és 509 milliós bevételt mutatnak. Hogy mi lesz a valóságos eredmény, még nem tudni,

Forint, korona, pengő

A magyar államháztartás a kiegyezés ideje óta a forinton, az első stabilizáció aranykorán, a háború után bekövetkezett évek levegőbe repülő papirkorán át a második stabilizációban megszületett pengőig hatalmas utat tett meg. Az állami feladatok köre mindjobban szélesedett s növekedtek azok az összegek is, amelyeket ezeknek ellátása céljából igénybe kellett venni. Ennek a fejlődésnek menetéről idézünk itt néhány kiemelkedő számadat.

A magyar államkassza kezelőjének sohasem volt könnyű dolga.

A kiegyezés első magyar önálló miniszteriuma olyan tájékozatlan volt még az államháztartás pénzügyi részének dolgában, hogy az az első költségvetés, amelyet Lónyay Menyhért az 1867. évi országgyűlés elé terjesztett, nem is tüntette fel a valóságos kiadásokat és a valóságos bevételeket, hanem csak a nettó tételeket. Ez még a császári pénzügyi szellem megnyilatkozása volt: az ország dolga az, hogy megajánlja az adókat s a császárnak, hogy elköltsse.

A legelső pénzügyi év azonban elég volt rá, hogy a magyar állam pénzügyei abba a mederbe terelődjenek, amelyben az alkotmányosság ebben a tekintetben is érvényesül, 1868-ra már bruttó-tételek sorakoznak fel a pénzügyminiszteri tervezetben s így ez az első év, amelynek tényleges költségvetési kereteit meg tudjuk ítélni. Az összes szükséglet 130 millió forintra rúgott, az összes fedezet 146 millió forintot ért el és így tizenötmillióval is többnek ígérkezett a felesleg. Azonban csak ígérkezett. A tényleges eredmény már nem egészen olyan volt, mint a tervezet gondolta s a hiánnyal záródó évet hasonló évek sora követte. Hosszú időig, egészen a Wekerle Sándor megjelenéséig ez volt a magyar államnak egyetlenegy költségvetése, amely még feleslegét ígért az országnak. A hiány hol kisebb volt, hol nagyobb, de minden évben legalább 12—18 millió forint és nem is egy évben meghaladta az ötvenmillió forintot is.

NÖVEKVŐ SZÁMADATOK.

Igaz, közben ugyancsak szaporán gyűlnek a számjegyek az állami költségveté-

BALANCE

A közeli napokban egy új magyar találmány kerül piacra: a „BALANCE” billenhető pénztárnyér. Eddig az üzletekben, bankok, mozik, színházak, vasútak, gyárak, intézetek stb. pénztárainál az aprópénzt üveg vagy gummi pénztárba, vagy pultra fizették, ahonnan egyenként kellett a pénzdarabokat felszedgetni. Ha valakinek kesztyű volt a kezén, le kellett húznia, ha valaki sietett, idegességében pénzt hagyott a pénztálon, nagy forgalom esetén hosszú ideig kellett sorbaállni a közönségnek és várakozni, amíg mindenki felszedgeti a visszaadott aprópénzt. Most mindez egy csapással eltűnik. A „BALANCE” pénztárnyér a felfelé fordított, akár kesztyűs tenyér egy mozdulatára megbillen és a tányérra olvasott pénzdarabokat egy pillanat alatt hiánytalanul kézbeadja. A gyors, pontos és kifogástalan lebonyolítás és higiénia szempontjából a „BALANCE” utólráhetetlen. Színházak, vasútak, stb. pénztárainál a hosszasan sorbaállások elmaradnak, mert minden fél tized. rész idő alatt intézhető el a „BALANCE” segítségével. Telen-nyáron kényelmesen és kesztyűben veheti fel a mindig bacillusokkal feltett aprópénzt. A „BALANCE” külső eszű és kivétel szempontjából is páratlanul ízléses és minden pénztár díszére válik. Nem fog sok idő eltelni, mindenhol csak „BALANCE” pénztárnyéron fognak fizetni, mert a pénztárkezelőnek és a közönségnek egyaránt nélkülözhetetlen eszközévé lesz. Egyedüli forgalomba hozója: JANINA RT., Budapest, VIII., Negytemplom-u. 17. Érdeklődők erre a címre forduljanak.

sekben és zárszámadásokban. A 130 millió forintos kiadási előirányzat 1869-ben már 185 és 1879-ben 259 millió forint volt. Ebben az évben a bevételek 37 millióval maradtak el a kiadások mögött. 1885-ben 487 millió szerepel a kiadások végső összegeként, ami forintban értendő, tehát a milliárd koronás költségvetés mögött már alig egynehány millióval marad el. Ezt bizony nem lehetett másként fedezni, mint úgy, hogy az állam adósságainak összege a millennium évében már 2.177 millió forinttal gyarapodott. Az adósságok gondja közben annyira megnövekedett, hogy már konverzióra volt szükség. De ez is csak rövid időre segített a helyzeten. 1896-ban, a millennium évében már 2.177 millió forintra rúgtak az állam adósságai. Az önállóság pénzbe került s az élők ereje nem volt elég rá, hogy ezeket a terheket elviselje. Igénybe kellett venni azokat is, akik még csak megszületendők voltak...

Mit ér azonban, ha a tőke visszafizetésének gondja a jövőre marad; a kamatoktól csak nem lehet megszabadulni. Ez a teher érzékeny kapcsolatot jelent a nemzedékek között. 1890-ben a magyar állam kiadásainak éppen 42 százalékát kellett kamatokba fizetni. 131 millió forintot vett ez igénybe, éppen annyit, mint amennyit az újszülöt magyar állam annak idején első bruttó költségvetésül megszavazott. Igaz, hogy már akkor is nagy volt az adósságteher, mert 32 milliót tett annak az adósságnak a kamata, amit át kellett váltalni a „birodalomtól”. Ezenfelül még a földtehermentesítés pénzügyi lebonyolításából is éppen 15 millió forintnyi kamat és annuitás terhelte a magyar államot.

Az adósságok kamatai mellett 1890-ben minden más kiadási tétel eltörpült, pedig voltak azok között elég nagy számok is, amelyeket nem könnyű árnyékba borítani. A közösüges kiadásokból reánk 23 millió forint esett, a pénzügyi igazgatás 17 milliót vett igénybe, a honvédelem költsége 15 millióval is többet emésztett fel s az igazságszolgáltatás 14 millióba a beligazgatás 12 millióba került. A posta, távirtda, távbeszélő 9 milliót és az üzemi természetű kiadások — közöttük a vasutak is — 69 milliót emésztettek fel, de ugyanakkor 83.3 milliót hoztak. Ez a 14 milliós felesleg azonban csak egy csepp volt a szükségletekhez mérten.

S hiába volt a panasz, hogy nagy a teher, mégsem lehetett megállni. Az állam fejlődésének nem volt szabad azért jutnia kátyuba, mert az állami feladatok elvégzése ingyen nem történnhetett meg. A bevételek oldalán a legfontosabb szerepe az egyenes adóknak volt. Annak a bevételnek, amelyet „tulajdonképpen vett államgazdasági bevételnek” nevez a költségvetés, majdnem egyharmad része, 101 millió forint esett erre a jövedelmi forrásra. Utána a jövedelmek következtek, a Bach-korszak találmányai, amelyekből nem lehetett többé megszabadítani a magyar államot; ezeknek a hozama 83 millió forint. A fogyasztási adóké 48 millió, a jogilletéké 17.8, a postáé és a távirtdái 13, a bélyegből 11 millió folyt be. Az egyenes adók legnagyobb té-

FIEDLER JÁNOS LENIPARI RT.

LENKIKÉSZÍTŐ, FONÓ, CÉRNÁZÓ, SZÖVŐ,
FEHÉRÍTŐ, FESTŐ ÉS IMPREGNÁLÓ GYÁR

KOMÁROM

KÖZPONTI IRODA:
BUDAPEST, V., NÁDOR-UTCA 14. SZÁM
TELEFON: AUT. 181—25, 291—43

GYÁRTMÁNYAINK:

Nyers- és fehéritett
lentow és lenline fonalak.

Nyers, fehéritett és festett lencérnák.

Nyers, fehéritett és festett lencszövetek.

Bélésvásznak, ruhavásznak, zsávolajok, matrac- és
függönyzsávolajok. Bourette, vadászászon,
lepedővásznak, törülközők, pohártör-
lők stb. Nyers- és impregnált
ponyvák, zsákárú.